

NIEPOŚLUSZNY (179) *ai*

nieposłuszny (147), **nieposłuszni** (5), nieposłuszny *a.* nieposłuszni (27); nieposłuszni *SeklKat*;
nieposłuszny : nieposłuszni *RejPos* (9:1), *Calep* (1:3).

nieposłuszny (174), **nieposłuszen** (5).

W pisowni łącznej (167), *w rozłącznej* (12).

Oba e oraz o jasne.

comp nieposłuszni(e)jszy (1).

sg m N nieposłuszny (28), nieposłuszen (4); ~ (*attrib*) nieposłuszny (6); ~ (*praed*) nieposłuszny (9) *GroicPorz*, *KrowObr*, *RejPos*, *WujJudConf*, *RejPosWstaw*, *SkarŻyw*, *WujNT*, *SarnStat* (2), nieposłuszen (4) *OpecŻyw* (3), *LibLeg*. ◇ *G* nieposłusznego (5); -ého (1), -(e)go (4). ◇ *D* nieposłusznemu (9); -ému *SarnStat* (2), -emu (1) *MurzHist*, -(e)mu (6). ◇ *A* nieposłusznego (8), nieposłuszny (3); ~ -ého (2), -(e)go (6). ◇ *I* nieposłusznym (6). ◇ *L* nieposłusznym (1). ◇ *f N* nieposłuszną (2). ◇ *A* nieposłuszną (2). ◇ *I* nieposłuszną (1). ◇ *n N* nieposłuszn(e) (2). ◇ *A* nieposłuszn(e) (1). ◇ *I* nieposłusznim (1). ◇ *pl N m pers* nieposłuszni (25). *subst* nieposłuszné (3); -é (1), -(e) (2). ◇ *G* nieposłusznych, nieposłuszni(e)jszych (17). ◇ *D* nieposłusznym (13). ◇ *A m pers* nieposłuszné (34), nieposłuszny (1), nieposłusznych (1) *StryjKron*; -é : -y *MurzNT* (1:1); ~ -e (3), -(e) (31). *subst* nieposłuszné (3); -é (1), -(e) (2). ◇ *I m* nieposłuszn(e)mi (3) *RejKupSekl*, *WujJudConf*, *SkarKaz*, nieposłusznymi (2) *CzechRozm*, *WujNT*. *f* nieposłuszn(e)mi (1). ◇ *L* nieposłusznych (2). ◇ *V m pers* nieposłuszni (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde bez cytatu*.

1. *Nie wypełniający rozkazów, nie stosujący się do nakazów praw ludzkich i boskich: nie spełniający obowiązków; inoboediens* *Mącz*, *Modrz*, *Vulg*, *JanStat*; *contumax* *Mącz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *immorigerus* *PolAnt*, *Mącz*; *inobsequens* *Calep*, *Cn*; *non oboediens* *PolAnt*, *Vulg*; *effrenatus*, *inofficiosus* *Calep*; *rebellis* *JanStat*; *imprens* *Cn* (175) : [*Daryjusz do ludu w Tyrze*] Słyżem że ten łotr niepoślufzny Alexaⁿder z innymi lotri ktoreż zebrać mógł przyzędł do krain nalfzych *BielŻyw* 150; *LibLeg* 7/41v; *RejPs* 117v; *MurzHist* L3v; *KromRozm III* M2; Zgrzeźyłciem ia o moy pánie [...] <Z>em fie wybijał z mocy twey iáko człek niepoślufzny. *LubPs* bh6v; Aby pámiętał iako Bog y Aniołom niepoślufznym nieodpuścił *KrowObr* 63; Izaliście nietzytáli/ iż fluga który wie wołą Páná fwego/ á nietzyni/ będzie bárzo karán. Weściefz thy niepoślufzne flugi/ á wrzucicie ie w Ogień wietzny *KrowObr* 126, A2v; Ale oni byli niepoślufni áni flucháli [*Illi vero non audierunt*]: ále dáli fie zwieść Mánásełsowi/ áby czynili źle *Leop* 4.Reg 21/9; Potym [*Rzymianie*] ciągnęli przeciw Wolłkim/ ich moc potarli/ y fkaráli niepoślufzne ktorzy od nich odłtąpili byli/ y pod Rzymłką moc przymušili. *BielKron* 108v, 107v, 443; *Mącz* 433c; *RejPos* 39v, 144; *GrzegŚm* 24; Vmartwiayciefz tedy członki wálze ziemłkie/ grzech nieczyłty/ plugáłtwo/ łprofną rołkołz/ złą požádliwość/ łákomłthwo/ kthore ięłt bálwochwáłftwem dla ktorzych rzeczy przychodzi gniew Boży ná łny niepoślufzne [*filios incredulitatis* *Vulg Col* 3/6; ná łny niewierności *Leop*, *WujBib*]. *RejPosWstaw* [110²], [110³]; to ná Páná zależy hámwóc y kárác niepoślufzne łługi/ á Oycowłka rzecź ięłt łáłkáwym być y przebáczác łynom. *ModrzBaz* 20; *SkarJedn* A3v, 12, 390, d7v; Y podáli łye w iárzmo Báál Phegorowi [...] Co pan widzác/ gniewowi łwému wódze pułcił/A ná lud niepoślufzny łrogá kaźń przepułcił. *KochPs* 161; *KochTr* 19; Ięłt zás

drugie też mieyfce/ do ktorego mężowie nieposłufzne á nie vcźciwe żony fwe wpráwuia/ dáie [lege: paję] tylko chlebá/ á wody im dodawáiąc ReszHoz 130; Inofficiosus – Nie posłufzni, vrzędu nie pilnuáci. Calep 539b, 352a, 539b; GrabowSet S4v; ábowiem dla tegoć przychodzi gniew Boży ná fyny niewierne (marg) ábo nieposłufzne. (–) [in filios diffidentiae]. WujNT Eph 5/6, s. 271, Eph 2/2, s. 700 marg, 717; IZ wiele z Aptékárzów nie máiąc rzeczy potrzebnych ku lékárftwóm iednę rzecz zá drugą zwykli kłásć/ álbo z ftárych y zwietrzálych rzeczy lékárftwá czynić: [...] Doktorowie tákové Aptékárze nieposłufzné y nie máiącé rzeczy potrzebnych y tákże świeżych/ będą powinni nam y Rádzie mieyfckiey ofkárzyć SarnStat 273; Których oboygá ten będzie vrząd/ popifowác Dworzány/ [...] y wiedzieć którzy fą pilni/ którzy niedbáli/ y którzy dobrzy którzy źli: nieposłufznych nie dopuśczać ná dworze chowác SarnStat 310; Téż vftáwiamy: áby wżyfcy Trágárze nieposłufzni/ gdy co złégo zbroia/ álbo robić niezechcá/ tenże Stygár ma im roboty zábrónić SarnStat 379, 16, 313; SkarKaz 44b; SapEpit A4v.

nieposłuszny kogo, czego (9): Iezuía gdyżci iest nieposluffen wallégo zákonu/ káżę go zbitz v flupa miotlami/ bicźmi ij pęgarni OpecŻyw 124v; RejKupSekl a4v; ia z vrzędu fwego záklinam cię [arcybiskup króla]/ iáko nieposłufznego kościołá Krześciáńfkiego/ zátwardziálego w vpominániu iáko ieden Fáraon/ y pomście Bożey cię oddawam BielKron 354v, 223v; Bo [omieszkanie zapłaty] czyni żołnierzá ociętnym/ rofkazánia Hetmáńfkiego nieposłufznym [reddit militem et proteruum et imperia ducis recusantem]/ zá czem y zámieszánie czyni/ y myśli iákoby z oney służby wyftác. ModrzBaz 118v, 113v; BudNT 2.Thess 1/8; KołakSzczęśl C3; Poddáni bífkupá Alfperfkiego mogą iego byđz nieposłufzni/ gđzieby krołowi [!] nieprzyśiągł SarnStat 1125 marg.

nieposłuszny komu, czemu (21): LibLeg 10/98; KromRozm I B3v; Iáko [Bóg] lud Izráhelki karał/ y w niewolá dawał/ kiedy mu był nieposłufzny KrowObr 63; BibRadz 2.Tim 3/2; OrzRozm D3v, D4; OrzQuin L4v; HistRzym 101; RejPos 102; KuczbKat 350; WujJud 247; Potępiamy tedy/ gánimy y od nas odpędzamy wżyfcki te ktorzy zwierzchnościá gárdzą/ y vrzędowi nie posłufzni fą. WujJudConf 215; RejPosWstaw [41³]v; BudNT 2.Tim 3/2; CzechRozm 213; Lecz iefli kto iest nieposłufzny fłowu náłzemu [Si quis non oboedit verbo nostro]/ tego przez list oznaymiecie: á niemieszaycie fię z nim/ áby fię záwftydził WujNT 2.Thess 3/14; Cyprian S. wykłáda to mieyfce o haeretykách/ hárdych/ pyfznych/ kápłanom y kościołowi nieposłufznych. WujNT 740, 500 marg, Rom 1/30, 2.Tim 3/2, Xxxxx4.

nieposłuszny w czym (2): BielKron 223v; Item áby Ráycé Miałt y ini Miełczánie nie byli niedbáli y nieposłufzni w wykonywániu vftaw álbo fzácunku rzeczy przedáynych SarnStat 944.

W połączeniach szeregowych (22): iż będą ludzie ktorzy fámí fyebye będą miłowác/ chćiwi/ pyfńni/ hárdzi/ złorzeczliwi/ rodzicom nyeposluffni [parentibus non oboedientes Vulg 2.Tim 3/2]/ nyewdzyęcni/ źli álbo nyepoboźni/ przezdufńni KromRozm I B3v; LubPs gg4v; BibRadz 2.Tim 3/2; Contumax, Ociętny/ Nieposłufzny/ Krnąbrny/ Przeciwny. Mącz 64b, 233c, 327d; co fie wypełnić miało nád thobá/ iáko nád złościwym/ niewiernym/ á nád złim/ á nieposłufznim ftworzeniem Pána Bogá fwego. RejPos 100v, 102 [2 r.]; Iefli kto będzie miał fyná krnąbrnego/ vpornego/ á kthoryby oycá y máthki nie fluchał [...] przywiodá go do ftárszych miáftá fwoiego [...] y będą thák mowić [...] Ten náłz fyn iest krnąbrny/ vporny/ á nieposłufzny nam/ oźrálec y opilcá RejPosWstaw [41³]v;

BudNT 2.Tim 3/2; CzechRozm 17v; SkarJedn 352; Wiele ich iest y niepoślufznych [inoboedientes Vulg Tit 1/10] y próżnomownych/ y od rozumu odwodzących [...] ktorzy vczą co nie przyfioi dla zyłku łzkárádego. CzechEp kt [idem] *3v, [1]; GórnRozm Kv; WujNT Rom 1/30, 2.Tim 3/2, s. 740, Tit 1/10, 16.

W przeciwstawieniach: »nieposłuszny ... posłuszny (3), z posłuszeństwem (2), w posłuszeństwie (2), pokorny« (8): Iám niepośluffen byl/ a tys [Jezu] mój grzech s pośluffeńftwem nofil. OpecŻyw 23 [idem] 134v; KrowObr 3v; OrzRozm G4; Pátrz iáko zložyl pyłzná á niepoślufzná krolowá onę á podnioł pokorná širotkę á vbogá žydoweczkę RejPos 127v; iż káždé dzyeciátko bywa miłže rodzicom fwoim/ kthore chodzi w pośluffeńftwie ich/ á wedle woley á myfli ich/ niźli złe á niepoślufzne. RejPos 256v; WujJud 17; GórnRozm Kv.

W charakterystycznych połączeniach: nieposłuszny(-a, -e) człek, człowiek, dworzanin, dzieciátko, dziecię, grzesznik, heretyk, kacarz, (3), ludzie (10), luteryjanin, narod (2), niewiernik, poddany (3), syn(aczek) (14), żona (2).

Szeregi: »burzliwy a nieposłuszny« (1): vpominał ich/ áby vpor burzliwych á nie poślufznych Grekow vznakwzy/ odłzczepieńftwá y błędow ich nie náfládownáli SkarJedn A4v.

»hardy i nieposłuszny« (1): ták wiele onych hárdych y nie poślufznjch [!] ná tey fię ftolicy Biskupow národziło/ iż przez kila łet lath miał znimi zázwdy Kościół Rzymłki wielką trudność. SkarJedn 393. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»nieposłuszny i niepowolny« (1): Krolowie niepoślufznym/ y niepowolnym ludziom pánuią: ále Páltherze áłbo Biskupi/ poślufznym y powolnym rofkázuią. KrowObr 3v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»niewierny a nieposłuszny« (1): Boć Krol Ie^{go} Mił. iáko powinien iest wierne á poślufzne poddáne miłowác y bronić: ták też powinien z drugiey ftrony Kácerze/ niewierne/ á niepoślufzne [!] hámowác y kárác. WujJud 17. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»nieposłuszny i niezgodny« (1): Biskup Rzymłki [...] táki rząd czynił po wšytkim Chrześciánftwie [!] do zgody kupiác/ a nie poślufzne y niezgodne [biskupy] karząc. SkarJedn 125.

»odporny i nieposłuszny« [szyk 3:1] (4): Bog dołyc vczynił obietnicy fwoiey/ dawfzy ziemię Abráhámowemu potomftwu/ iáko obiecał/ ktorą oni iáko odporni y niepoślufzni prze złości fwe vtráciłi. CzechRozm 74v, 72v; Calag 526a; CzechEp 30. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»odstępny i nieposłuszny« (1): Tę rozgę chowác w fkrzyni kazał P. Bog/ ná pámiátkę odłtěpných y niepoślufznych SkarŻyw 493.

»pyszny a nieposłuszny« (2): RejPos 127v; Nędzniku/ czemuś ták pyłzny á niepoślufzny SkarŻyw 566. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

»nieposłuszny i swowolny« [szyk 1:1] (2): Abowiem pod flońcem/ niemáłz niepoślufzniefzych/ y fwowolniefzych ludzi/ iáko fą Mnifzy. KrowObr 138v, 133v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»uporny, (a) nieposłuszny« (5): iefly [sługa] vporni a niepoślufzni [!]/ ma iego panu fwieczkiemu opowiedzieć aby go karał SeklKat Z2; WujJudConf 157; CzechRozm 248; Calep 254b; WujNT 76. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»nieposłuszny a występny« (1): Cefarz thylko ná niepośłufzne á wyśtępne ludzi zbiera lud ślufzébny *BielKron* 225v.

»zły a nieposłuszny« (4): *RejKupSekl* a4v; [zmarły syn] ábo też miał być ábo głupi ábo zły á niepośłufzny/ ku wietłzey żáłości rodzicom śwoim/ á ták rádłzey go wzyął Pan w niewinności iemu. *RejPos* Ooo3, 256v; *SkarŻyw* 558. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

α. W funkcji rzeczownika; *rebellator Mącz* (56) : aby nawrócił ferca oiców w łyny i niepośłufzne [et *incredulos*; á niedowiarki *WujNT*] ku mądrości śprawiedliwych (*marg*) Iako i niepośłufzni [!] obrocił ku mądrości [...] że się pośłufznęmi s łtali/ Co się okazało w nawroceniu wiela ludu grzélznego [...] (-) *MurzNT Luc* 1/17; *GroicPorz* q, nn4v; że on [cesarz] z wrzędu śwego muśi kárác niepośłufzne y drapieżne/ kthorzy Bogá áni przełożonych nieślucháią *BielKron* 226, 107v, 233v, 235; *Mącz* 24b; ma kárác niepośłufzne⁸⁰ á ma go odciąć od kościołá áż fie śam vzna. *HistRzym* [89]; *RejPos* 19, 295v; *WujJudConf* 156v; *RejPosRozpr* b3v; *BudBib* I 386c *marg*; Pan imię nieśie wielce świętobliwé/ A niepośłufznym zaráz y śtráśliwé. *KochPs* 171; [Włodzimierz] dzień pewny náznaczył/ ná który któryby fie nie ochrzcił/ karanie iáko ná nieposłufznych wltáwiono. *StryjKron* 140; Wytykájąc z pułanká/ kopę wypuścić wśyftkim: okrom niepośłufznego *GostGosp* 78; *WujNT* 189 *marg*, 626; A Káźtelan w ciągnieniu śprawiedliwoś z śzlácty czynić ma/ [...] á niepośłufzné nam y potomkóm náśzym bęđie odnosić *SarnStat* 129 [*idem* 302], 204, 286, 302, 798, 827 (12); *SkarKaz* 242b.

nieposłuszny czego (1): obietnice pośłufznych y przekłętwa niepośłufznych zakonu. *BibRadz* I 73d *marg*.

nieposłuszny komu, czemu (8): *SeklWyzn* c2; śpílki y káptury czyniác przeciwko koźdemu Práwu pośpolitemu niepośłufznemu/ to ielt przeciwko temu/ któryby łye Ołtarzowi/ Káplánowi/ á Krolowi w Polfzce przeciwil. *OrzRozm* Ev; *RejAp* 59v, 188v; A tablice ony nie dane były/ áni fie też ściągały do kogo inłzego/ iedno do potomłtwá ćielefnego Adámá onego pierwłzego źiemłkiego BOgu niepośłufznego. *CzechRozm* 175v, 104v; ták kárác bęđą Bogow náśzych wżgárdzićiele y Cefarzowi nie pośłufzne. *SkarŻyw* 179; *SkarKaz* 243a.

W *połączeniach szeregowych* (6): *KromRozm II* nv; *KrowObr* 227v; Cefarz miefiácá Lipcá/ dał wywołác Sáłkie Kfiążę y Lántgráfá iáwnymi liśty/ iáko niepośłufzne/ niedowiárki/ rośthyrki łtroiáce/ Cefárki máiełtat obrażáiące *BielKron* 226v; iż śprawiedliwemu zakon nie położon/ lecz bezzakonnym/ y niepośłufznym/ niezbożnym y grzefznym/ nienabożnym y śprofnym/ oycá morderzom/ y mátek morderzom/ mężoboycom *BudNT* 1.Tim 1/9 [przekład tego samego tekstu: *KromRozm II*, *KrowObr*]; *WujNT* 721 *marg*; *SkarKaz* 206b.

W *przeciwstawieniach*: »cnotliwy, pokutujący, posłuszny ... nieposłuszny« (3): thak yłz dobrí a cznotliwy bendzie miłowan. a zły y nieposłufny karan. *ListRzeż* w. 50; *BibRadz* I 73d *marg*; *SkarKaz* 206b.

Szeregi: »nieposłuszny a nieukarany« (1): przyfyęgamy [...] niepośłufzne á nieukaráne im [*panom rajcom*] opowiadać *GroicPorz* gv.

»niewierny i nieposłuszny« (1): Ewánieliá [...] opowiadać nic innego nie ielt/ iedno káiącym fię grzechow śwoich [...] oświadczac z łáłki BOżey odpufzczenie grzechow. á zásię niewiernym y niepośłufznym/ groźić potępieniem *NiemObr* 38.

»nieposłuszny i swowolny« (1): ábyfmy wífli pomíty Bożey/ y mąk dotześnych y wietznych/ kthore Bog nágotował wízyfthkim niepoślufnym y íwowlolnym *KrowObr* 64v.

»występny i nieposłuszny« (1): Duchowna moc Apoštołow y Bífkupow [...] [zależy] w potępianiu wízytkich wyfłępnych/ y niepoślufnych/ á zwłáfzczá vpornych haeretykow y przeciwnikow kościoła Bożego. *WujNT* 642.

»zły a (i) nieposłuszny« (2): *ListRzeź w.* 50; áby nie tylko przez klátwę złe á niepoślufne z kościoła wyrzucáli *WujNT* 310. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

W przen (3) : Y oddziela ie od kozłow parzywych/ a niepoślufnych fłoww íego/ ktorzy wítawy y wymyflý íwoie/ przekładaia nad fłowo boże *SeklWyzn c2; SeklKat Z2; legem* íobie wítawia *abstinendi*, podbijáiac przez wymowánie temu ciáłu ośłowi niepoślufnemu obroku/ nieporządne żądliwóści pod moc ducha *ReszList* 164.

a. praw. *Winny niestawienia się w sądzie, tzw. zaoczności; contumax JanStat* (4) : *GroicPorz* p3, p4; A Ielli ná tákowym roku polnym pozwány nie fłanie/ y będzie niepoślufny/ tedy przedsię Podkomorzy/ álbo íego vrząd będzie powinien powodowéy ftrony náfzládowác/ y czynić gránice *SarnStat* 467.

nieposłuszny czego (1): A gdzieby ná wtórym roku pozwány nie fłal áboby ziachał precz/ tedy tákowy íako niepoślufny práwá póspolitého [...] ma bydź wywołan y proścribowan. *SarnStat* 1171.

2. Będący nieposłuszeństwem lub objawem nieposłuszeństwa (4) : Obaczył [*Jonasz*] pomíte od Bogá zá íwoy wyfłeppek niepoślufny/ przeto prośił Pána Bogá áby mu ten grzech odpuścił *BielKron* 92; Gniewałz íię Paulo/ ífz corká twoiá/ moią íię corką zftálá? Gniewałz íię ná fady moie/ á niepoślufnemi fłzami/ krzywde czynifz dzierzáwie moiey? *SkarŻyw* 196, 261; zá obádwa rázy niepoślufné winę [*pro utraque vice poenam JanStat* 1119]/ która íeft zwyczajna z fłarádawná/ niech zápláci *SarnStat* 254.

Synonimy: **1.** *burzliwy, krnąbrny, niekarny, niepowolny, niestworny, nieukarany, nieuzdany, ociętny, odporny, swowolny, uporny.*

Cf [**NIEPOŚLUSZNIE**], **POŚLUSZNY**

AK